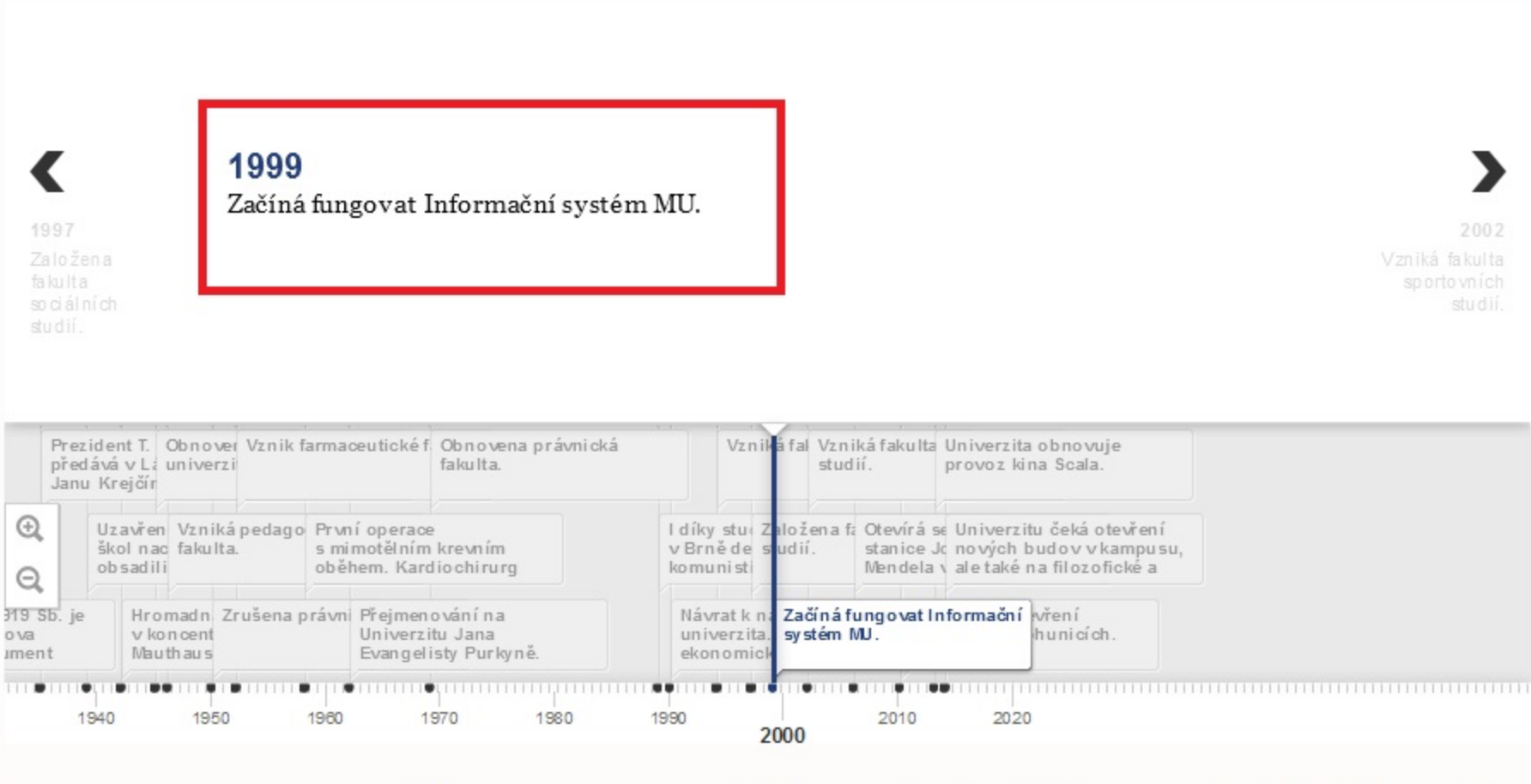

Píše se 95 let Masarykovy univerzity

28. ledna 2014 Martina Fojtů

Ke vzniku univerzity prezident Masaryk výrazně přispěl. Onutnosti jejího založení psal už v roce 1885.

Lidé se teprve vzpamatovávali z první světové války, samostatné Československo existovalo jen pár měsíců a třeba v kinech se hrály výhradně němé filmy. Do takového prostředí se v roce 1919 zrodila druhá česká univerzita, **Masarykova univerzita**.

Umožnil to **zákon číslo 50 z 28. ledna 1919**. To díky němu může škola šířit vzdělanost a vědecké poznatky v tuzemsku i do zahraničí už 95 let.

Na začátku měla úplně jinou podobu než dnes. V dobách svého zrodu nabízela Masarykova univerzita obory na čtyřech fakultách – filozofické, lékařské, právnické a přírodovědecké. Za desetiletí existence postupně vznikaly další, jiné zanikaly a třeba právnická fakulta a její studenti a zaměstnanci prožili obojí.

Fakulta byla v roce 1950 zrušena a v roce 1969 znovu obnovena. Důvod zrušení? Podle Karla Schelleho a Ladislava Vojáčka, autorů publikace o dějinách fakulty, tehdejší ministerstvo školství rozhodnutí obhajovalo tím, že v nově nastoleném režimu bude právníků potřeba stále méně a méně. Historie univerzity nabízí spoustu dalších zajímavých příběhů. Posuďte sami.

Snaha o založení univerzity

Zákon zřizující univerzitu byl jedním z prvních, které v Československu vyšly. Ale ne že by se univerzita zrodila ze dne na den. Jejím založení předcházela desetiletí vyjednávání a ještě delší doba, kdy se o revolučním kroku uvažovalo. První moravská vysoká škola byla ta v Olomouci, vznikla v roce 1573. Šlo o školu jezuitskou, a když byl v roce 1773 zrušen jezuitský řád, byla v souvislosti s tím zestátněna.

„Morava tehdy měla dvě centra – správní v Brně a církevní v Olomouci. Dokud byla univerzita církevní institucí, tak bylo logické, že byla tam. Když ji ale převzal stát, začalo se uvažovat o tom, že se přesune do Brna,“ nastínil ředitel **Archivu Masarykovy univerzity** Jiří Pulec. Na krátkodobé stěhování nakonec došlo, a to v roce 1778 v důsledku teraziánských reforem. Na brněnské univerzitě se však tehdy učilo jen čtyři roky.

Hlavní vlna snah o vytvoření brněnské univerzity se zvedla někdy v 60. letech 19. století. Nejdřív je vyvolávali zástupci moravských měst, kterým se nelíbila diskriminace regionu v tomto ohledu, a později dokonce sám první československý prezident.

Zásluhy prezidenta Masaryka

Ještě v době, kdy Masaryk hlavou státu nebyl a působil jako profesor na **Univerzitě Karlově**, byl jedním z čelních představitelů hnutí za vytvoření další univerzity na Moravě. „Kdo zná život škol vysokých, dá mně za pravdu, že máme-li mítí jednu univerzitu, potřebujeme dvě,“ napsal slavný český státník v roce 1885 v časopisu *Athenaeum*.

Odkazoval tím na skutečnost, že škola prosperuje nejlíc, když má s kým soupeřit a s kým se porovnávat. Snahy se dlouhá léta nedařilo naplnit, ztroskotávaly hlavně na bojích o to, kde by měla mít nová škola svoje sídlo.

V pomyslných závodech bylo Brno od začátku velkým favoritem, potíže tím ale zdaleka nekončily. Co se česky mluvícím obyvatelům Moravy a Brna zdálo jako skvělá myšlenka, to se ani trochu nelíbilo jejich německým spoluobčanům. „Stejně jako celá Morava, tak i Brno bylo dvojjazyčné. Němci ovládali brněnskou radnici a nechtěli, aby se ve městě a tím i na celé Moravě posílil český živel. Navrhovali, ať se univerzita vybuduje třeba v Prostějově,“ podotknul Jiří Pulec.

Nešťastná smrt dělníka

Obě strany jednaly, psaly petice do Vídně a na podporu svých názorů pořádaly různé setkání. Konflikt vygradoval začátkem října roku 1905, kdy se v Brně konal sjezd Němců, takzvaný Volkstag. „Sjeli se k dnes už neexistujícímu Německému domu na Moravském náměstí a ve stejný den se sešli v Besedním domě i Češi. Všechno vyvrcholilo pouličními šarvátkami, při nichž přišel o život dělník František Pavlík,“ připomenul Pulec a dodal, že univerzita ještě ani nevznikla, ale už měla svého mučedníka.

Vhodný čas proto, aby se škola konečně zrodila, nastal až po vzniku Československa a bylo přirozené, že dostala jméno po muži, který se o její vznik tolik zasloužil.

Přednášet se začalo na podzim roku 1919. Slavnostní zahájení se konalo 11. listopadu v prozatímní aule univerzity v biskupském alumnátě (školské zařízení pro sociálně slabé) ve Smetanově ulici a hned druhý den začal profesor Edward Babák první generaci brněnských mediků vyučovat svůj úvod ke studiu lékařskému.

Těžké začátky

Prozatímní byla nejen aula. Celá výuka se minimálně v prvních letech odehrávala v provizoriu. Ono se lehce řekne, zřídíme univerzitu, ale kam najednou všechny studenty, profesory a zaměstnance (byť jich nebyly desetitisíce jako dnes, ale spíš stovky), učebny, kabiny a laboratoře umístit? Vhodných budov se v Brně nenacházelo mnoho a ani zřizovací zákon konkrétní rady nedával. „Konečné umístění a výprava nové university, jejich všech ústavů a klinik ve vhodných budovách k účelu tomu vybudovaných staniž se nejděle do roku 1930,“ stojí v něm.

A tak se zařizovalo, jak jen to situace dovolovala. Lékařská fakulta dostala do začátků prostory bývalých kasáren na rohu ulic Úvoz a Údolní a kliniky studenti navštěvovali v Zemské nemocnici u svaté Anny. Právníci se museli smířit s několika místnostmi v budově biskupského alumnátu a velké kompromisy provázely i fungování přírodovědecké a filozofické fakulty – první obsadila po nutných úpravách budovu chudobince mezi ulicemi Veveří, Kotlářská a Kounicova, druhá se pro změnu musela spojit s někdejším sirotčincem v tehdejší Falkensteinerově, dnes Gorkého ulici.

Nikdy nedokončený projekt Akademické čtvrti

Od začátku však bylo jasné, že takové uspořádání není vyhovující, a proto se začalo pracovat na plánech tzv. **Akademické čtvrti**, kde měla najít každá fakulta dostatek stálého prostoru. Stát mohl podle úvah tehdejšího vedení univerzity hned na čtyřech místech, nakonec ale zvítězil nápad zbudovat ji na pozemcích poblíž české techniky mezi ulicemi Veveří a Kounicova.

Jako první stála (a stojí dodnes) v roce 1932 právnická fakulta, navzdory předchozím velkým plánům ale zůstala jediná. Následovat měla fakulta filozofická, avšak kvůli té už dělníci do země nekopli. Hospodářská krize způsobila, že z plánů sešlo.

Těžké (po)válečné časy

Nová budov právnické fakulty bohužel brzy sloužila i jiným účelům než jen vzdělávacím. Nacisté roku 1939 nařídili uzavření českých vysokých škol. „Každý nedemokratický režim sleduje, s kým se vzdělání lidé setkávají. Němci, už když do Brna přišli, měli od konfidentů seznamy lidí, na které si mají dávat pozor,“ uvedla Jiřina Kalendovská z Archivu Masarykovy univerzity.

Na seznamech figurovala i řada studentů a učitelů univerzity, část z nich se aktivně zapojila do odboje a někteří se bohužel do budovy fakulty vrátili, nacisté zde totiž prováděli výslechy. Uprázdňené místnosti si gestapo upravilo pro své potřeby a do kanceláří učitelů a posluchařem nastěhovalo svou řídicí úřadovnu.

Celkem 14,5 milionu československých korun. Na takovou sumu odhadoval tehdejší rektor Václav Neumann škody způsobené válečnými událostmi a k tomu je třeba připočítat více než trojnásobnou částku jako ztráty na vnitřním zařízení. Ještě horší než majetkové ztráty byly ale ty na životech. Přesná čísla je těžké odhadovat, existují jen dílčí. Například přírodovědecká fakulta přišla o čtvrtinu profesorského sboru, část docentů a profesorů nacisté hromadně popravili v květnu roku 1942 v Mauthausenu.

Další čistky a omezení ve studiu následovaly s nástupem komunistického režimu, například právnickou fakultu muselo opustit 46 procent studentů. Komunistická éra přinesla univerzitě ale i pozitivu – do rodiny přibyla pedagogická fakulta a například v roce 1958 kardiochirurg Jan Navrátil provedl první operaci srdce s mimotělním krevním oběhem ve střední Evropě. Aplikoval metodu, která se dnes používá u většiny srdečních operací.

Porevoluční boom
Výrazný rozvoj univerzity nastal po listopadu 1989 (mimořodem na zhroutení starého režimu se studenti hodně aktivně podíleli). Škola se postupně rozrostla na devět fakult, přičemž jako první se po revoluci zrodila ekonomicko-správní fakulta, která je tak téměř stejně stará jako česká tržní ekonomika. Univerzita také spustila příkopnický informační systém a v Bohunicích dnes stojí **nový kampus**, o jehož vybudování se mluvílo desetiletí a je vlastně náhradou za nikdy nedokončenou Akademickou čtvrt. Docela dobrá kondice na 95 let, co myslíte?

sdílet článek

související články

- V pamětní knize MU zbývají poslední stránky**
- Fakulta sociálních studií slaví patnáct let**
- Místo do Scaly do Dopzu nebo Moskvy. I tak se kino jmenovalo**
- Univerzita zahájí oslavy výročí barokní operou**
- Američané si mohou na studium na MU půjčit od vlády**

přidat komentář

Abyste mohli diskutovat, musíte se nejprve přihlásit.

přihlášení

Pamatu si mě

[Vytvořit účet](#) | [Zapomněli jste heslo nebo přihlašovací jméno?](#)

pozvánky >>

Čtvrtek 19. 12. Výstava Budoucnost začíná teď a neb takhle vědce neznáte

Pátek 3. 1. Výstava Josef Čapek - malíř, básník, spisovatel

Úterý 28. 1. Slavnostní setkání akademické obce k 95. výročí univerzity

Úterý 11. 2. Seminář zážitkové pedagogiky: Creativity in the classroom

anketa

Pocitili jste už změny vyplývající z nového občanského zákoníku na vlastní kůži?

- Ano
- Ne

Ukázat výsledky

>> více k tématu

nechte se ujít

absolventi

Práce v rádiu je dril. Musí vás bavit

student

Jak fungují poplatky za studium

věda a výzkum

Univerzita má nový patent v USA

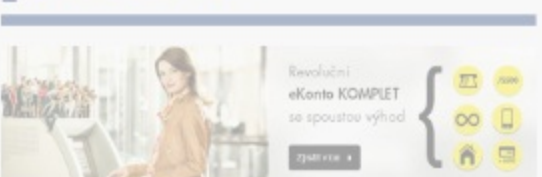
napsali o MU >>

Politolog Lubomír Kopeček v Hyde Parku ČT 24

MF Dnes: Nadávky? Děláám, že je nestyšim, říká kondiční trenér

Lidové noviny – rozhovor s rektorem Bekem: Profesořy mají jme novat univerzity

partner MU

online.muni.cz

>> **události**

>> **komentáře**

>> **absolventi**

>> **student**

>> **sport**

věda.muni.cz

>> **věda & výzkum**

>> **téma**

>> **víte...?**

>> **podívejte se**

>> **publikace**

>> **kultura a společnost**

>> **přírodní vědy**

>> **zdraví a medicína**

>> **byznys a ekonomie**

>> **IT a technologie**

>> **english version**

>> **aplikace pro iPad**

>> **database expertů**

>> **web Masarykovy univerzity**

>> **stránky pro absolventy MU**

